

Det Anarkistiska Biblioteket

Rysslands marsch mot kapitalism

Albert Jensen

Albert Jensen
Rysslands marsch mot kapitalism
1921

Röda Fanor nr 11, november 1921.

www.anarkistiskabiblioteket.se

1921

”All makt till sovjeterna” var ett av de slagord med hjälp av vilka bolsjevikerna lyckades kräva sig fram till makten. Det är ett allmänt känt faktum, att denna lösning fullkomligt gäckats under utvecklandet av bolsjevikernas praxis. Nu ligger så gott som ingen makt hos sovjeterna, när man tar sovjeten i den ursprungliga betydelsen: arbetar-, bonde- och soldatråd. All makt ligger nu koncentrerad hos det kommunistiska partiet, d.v.s. den härskande kasten.

Detta är en naturlig utveckling av *diktaturen* i den utformning bolsjevikerna givit den både teoretiskt och praktiskt; och denna utveckling är vidare en nödvändig konsekvens av den *statssocialistiska* grunduppfattning, som besjalar bolsjevismen.

Det är icke de arbetandes massa som skola forma utvecklingen genom självverksamhet; det är partiet, som satt sig i besittning av statsmakten, som skall *diktatera* utvecklingen, som genom sina maktmedel skall forma den sociala revolutionens väg framåt.

Men genom en sådan teoris omvandling till praxis måste, som de ryska syndikalisterna betona, de arbetande massorna bli *objekt för ett härskande politiskt parti*.

Revolutionen började dock därigenom, att de arbetande massorna just frigjorde sig från en sådan ställning. De voro före revolutionen *objekt för den politiskt härskande tsarismen*. Revolutionen bestod just i, att de arbetande massorna nekade att vara *objekt* för politiskt herravälde. De arbetande massorna steg ut ur sin historiska infattning och blevo själva *samhälleliga subjekt*. De blevo själva den faktor som rev ned det gamla och började bygga upp det nya. Om massorna varit tillräckligt målmedvetna och utvecklade, om de fortsatt att själva förbli de samhällsomdanade krafterna, så hade revolutionen utvecklats till sitt logiska slut. Nu fanns emellertid icke denna målmedvetenhet hos massorna, vilka snart nog föll offer för nya politikernas demagogi. Bolsjevikernas hela verksamhet var inriktad på att komma i besittning av statsmakten och att åter göra massorna till objekt för ett politiskt herravälde. Och det lyckades dem. Det politiska enväldet har omvandlats till det politiska få väldet. Det är ett framsteg, men det kan vara tvivel underkastat huruvida denna förändring är värd att offra blod för.

Bolsjevikerna hade otvivelaktigt vilja till socialism. Men deras diagnos av läkedomprocessen var felaktig. De trodde sig genom det politiska maktinnehavet kunna omforma samhället ekonomiskt till socialism. Allt skulle då koncentreras hos staten. Staten skulle bli den store monopolisten. Staten skulle äga alla produktionsmedel. Staten skulle förvalta hela produktionens avkastning. Staten skulle sörja för alla samhällsmedlemmarnas underhåll. Genom

staten skulle allt varubyte försiggå. Det enskilda initiativet fick ingen plats i denna ordning. Varubyte utanför staten blev en förbrytelse, som straffades. Den fria handeln avskaffades således. Men icke blott det individuella initiativet avskrevs, även de initiativ, som kunde komma från de arbetande massornas sammanslutningar, och från de organ dessa massor direkt skapade, undertrycktes genom den nya statscentralisationen. Maktens överförande från sovjeten till partiinstitutionerna och statsinrättningarna (som behärskades av partiet) var en nödvändig konsekvens av detta statscentralistiska vanvett. Och det var början till revolutionens strypande.

Utvecklingen inom industrien är betecknande. Vid revolutionen satte industriarbetarna sig i besittning av fabrikerna. I spetsen för varje företag satte de som förvaltande organ en fabrikskommitté. Efter en tid började diktaturen avskaffa dessa kommittéer eller fråntaga dem förvaltningen. I spetsen för fabrikerna sattes först den "kollegiala" förvaltningen, sedan den "individuella" ledningen, oftast en tekniker, som utrustades med diktatorisk myndighet över företaget. Produktionen sjönk och tvångsarbetet infördes genom "Arbetets militarisering". Men industrien fortsatte att åka ned i en avgrund. Industriens avkastningsförmåga blev allt mindre och sovjetmakten gick att utbjuda landets naturrikedomar till *kapitalistisk exploatering* åt utländska penningssyndikat. Vi ha 150 miljoner desjatiner skog, sade Lomow, som blott väntar på skogsarbetarens yxa. Sovjetmakten förmådde icke organisera denna avverkning, men den utländska *kapitalismen* skulle kunna göra det: Denna tro på kapitalismens förmåga gent emot den "socialistiska statens" oförmåga var framträdande hos alla sovjetspetsarna. Exempelvis Lenin sa: "Låt os säga en naftakoncession. *Den ger oss i ett slag miljoner pud fotogen, mer än vi själva kunna producera.*" Den kommunistiska statsregimen förmådde intet, men kapitalismen skulle "med ett slag" åstadkomma vad icke "kommunismen" kunde. Klarare kan en bankruttförklaring näppeligen göras. Härmed har man definitivt slagit in på kapitalismens återinförande i Ryssland. Sådana koncessioner innebar ju också, att det kapitalistiska lönearbetet åter skulle upprättas under den vanliga formen och till och med under den "socialistiska statens garanti". Och kapitalistisk drift betyder åter drift för profit.

"Vad är koncessioner från synpunkten av ekonomiska förhållanden?" frågar Lenin, och svarar: "Det är statskapitalism... Den socialistiska statsmakten överlämnar till kapitalisten staten tillhöriga produktionsmedel såsom fabriker, maskiner, gruvor; kapitalisten arbetar som kontraherande part, som arrendator med de socialistiska produktionsmedlen och erhåller på sitt kapital profit ..."

Lenin betecknar det visserligen som statskapitalism, därför att staten har en viss kontroll. Men sådan "socialism" existerar det i alla kapitalistiska länder.

Överallt har staten hand om produktiva företag, genom vilka den plundrar folket i det dessa företag genom staten erhålla en monopolistisk karaktär och av staten brukas som inkomstkälla. Någon särskilt företräde framför privatkapitalismen har denna "socialism" icke.

Detta utbudande till utländska kapitalister förkunnades vara nödvändigt, därför att Ryssland icke av inre kraft kunde återupprätta den i förfall stadda industrien. De utländska koncessionärerna skulle tillföra landet kapital, maskiner och teknisk ledarkraft.

Emellertid synes icke denna koncessionspolitik ha lyckats. Den utländska kapitalismen har icke visat förtroende för bolsjevikregeringen, och de koncessioner som utlämnats synes vara obetydliga. Detta var tydligen anledningen till att man tog ännu ett steg till kapitalismens återinförande, i det man beslöt sig för att utlämna fabriker och andra industriella företag även till ryska kapitalister.

Detta måste betraktas som ett ytterligare erkännande av statens och de politiskt härskandes oförmåga att organisera landets produktionsväsen.

I mars innevarande år togs ytterligare ett steg mot kapitalismens återupprättande, i det man utbytte statens "rekvisitioner" hos bönderna med en naturraskatt och samtidigt återinförde den fria handeln. Förut lämnade staten bonden i besittning av så stor del av jordbrukets avkastning, som var tillräckligt för bondefamiljens uppehälle och jordbruksdriftens fortsättande. All överskjutande avkastning exproprierade staten, som på detta sätt plundrade bondebefolkningen kanske mer än det tsaristiska systemet hade gjort. Visserligen hade staten samtidigt förpliktat sig att sörja för bondens försyning med industriprodukter, men denna förpliktelse kunde den icke hålla, därför att den industriella produktionen endast avkastade en obetydligt bråkdel mot vad den avkastade under den kapitalistiska regimen. Med införandet av naturabeskattningen skall bonden endast lämna en viss del av jordbrukets avkastning, medan han får lov att behålla allt det överskjutande *och i den öppna marknaden försälja allt han icke behöver för egen del. Därmed är åter ett kapitalistiskt element upprättat i den "socialistiska staten": den fria handeln.*

Vad drev bolsjevikdiktaturen till detta steg? Uppenbarligen det förhållande, att det gamla systemet med "rekvisitioner" betog bonden all arbetslust och förringade den odlade arealen i en oroväckande grad. Bonden kunde icke finna det rättfärdigare, att den "socialistiska staten" plundrade honom på resultatet av hans arbete än när den tsariska staten plundrade honom. Varje stimulans

Faktum är emellertid, att Ryssland för fulla segel styr tillbaka till kapitalism och att bolsjevikerna tjänstgör som navigatörer. Bolsjevismens diktatur slutar där den måste sluta. Efter att först ha framkallat en politisk reaktion är den nu i färd med att befrämja en ekonomisk reaktion. Det är diktaturens korta och bedrövliga saga.

Sedan ovanstående skrivits har Lenin hållit ett nytt tal, denna gång på en kongress, som avhållits av den bolsjevikiska statens politiska agenter eller agitatorer. Detta tal är ett öppet erkännande av bolsjevismens ekonomiska misslyckande. Lenin sade:

”Vår nya ekonomiska politik utgår egentligen från, att vi lidit ett grundligt nederlag och börja strategiskt retirera... Tvångsuttagningarna av spannmål på landsbygden och försöken att omedelbart skrida till skapandet av kommunistiska samhällen i städerna - *denna politik hämmade framdrivandet av de produktiva krafterna och visade sig vara huvudorsaken till den svåra ekonomiska kris, som överraskade oss våren 1921.* Vi medge vårt nederlag och retirera. Och vår reträtt sker på många områden till och med i ganska stor oordning ...”

Lenin konstaterar vidare, att den nya ekonomiska politiken ”*innebär direkt ett nytt återinförande av kapitalismen*”.

Men Lenin blir alltjämt Lenin, eldtillbedjaren av tvånget och därmed av underkuvelsen, våldsregerandet, tyranniet. ”Men positiva resultat vinna vi endast, om vi skärpa den järnhårda disciplinen i ännu högre grad än som i tiden skedde med den röda armén”, säger han till slut. Likväl är det detta tvångssystem som framskapat den byråkrati, som Lenin vid flera tillfällen stämplat som en livsfara för revolutionen. Inget tvångsvälde kan upprättas, utan att det framskapar en regerande klass, vars strävande blir att alltid vara regerande. Tvångsväldet framskapar således med nödvändighet ett härskande element som är emot friheten och därför också innerst emot revolutionens ursprungliga mål. Men därmed framskapar det också nya revolutionära element, som skola upptaga kampen mot det nya förtrycket. Bolsjevismens ekonomiska politik har gjort bankrutt. Även politiskt skall det bli sin egen dödgrävare.

till idoghet försvann för bonden. Han odlade så mycket han behövde för eget behov och brydde sig så ingenting om resten. Vad nyttade det att odla mer, när ändå staten bestäl honom och icke lämnade annan ersättning än värdelösa papperspengar?

Enligt en officiell redogörelse, som fördrogs vid en i juni 1921 i Moskva avhållen livsmedelskonferens framgick det, att spannmålsproduktionen i Ryssland och Ukraina, som före krigsutbrottet normalt uppgick till 4,3 miljarder pud nu sjunkit till nära hälften eller 2,2 miljarder pud. Produktionen hade således förminskats med 48 procent. Av denna minskning kom större delen eller 1,2 miljarder pud på inskränkning av besättningsarealen medan 900 miljoner pud tillskrevs nedgång i avkastningen per ytenhet.

Dithän hade alltså den bolsjevikiska diktaturen fört landet. Ett system som framkallar en inskränkning i besättningsarealen i sådan utsträckning är uppenbarligen ett bankruttsystem. Inga undanflykter i världen kan trola bort ansvaret för ett sådant resultat.

Det är dock anmärkningsvärt, att bolsjevidiktaturen icke kan finna en utväg i socialistisk anda för att förändra detta förhållande. I rädsla för att den opposition deras regim framkallat hos bondeklassen en dag skall sopa de politiskt härskande bort från makten äro de beredda till vad som helst och tillgripa den förtvivlade åtgärden, att återinföra kapitalistiskt handelsbyte. ”Det nya skattesystemet betyder tillåtelse till fri handel och kapitalism”, säger Lenin, och tillägger: ”Emedan sovjetmakten ännu är för svag måste den betala en tribut till det kapitalistiska systemet.”

Staten ger med denna åtgärd avkall på sitt handelsmonopol, på sitt statsförmynderi, på sitt försök att ersätta den privatkapitalistiska penninghushållningen med ett statligt fördelningssystem. Nu måste den gå tillbaka till kapitalistiska föranstaltningar.

Denna marsch tillbaka till kapitalismen som nu på allvar påbörjats, kommer att dra andra betänkliga konsekvenser efter sig. Bolsjevikerna ha berömt sig av att ha förstört det kapitalistiska penningväsendet, att ha gjort pengarna nästan värdelösa. De ha framhållit detta som en socialistisk vinst. Men införandet av koncessioner, utarrenderandet av fabriker och framförallt införandet av den fria handeln måste med nödvändighet medföra det gamla penningssystemets återupprättande. Ett Moskwatelegram till *Rote Fahne* (4 okt. 1921) berättar:

”Enligt Prawda (Petrograd) höll folkkommissarierna för finansväsendet, Krestinski, ett föredrag i en funktionärförsamling över sov-

jetregeringens nya finanspolitik. I samband med förändringen av hela den ekonomiska politiken måste det också i finanspolitiken inträda en fullkomlig förändring. Tidigare kunde man betrakta penningens avvärdering med likgiltighet, då arbetarna och den röda armén blevo försörjda från de statliga fonderna. Numera är det icke blott stadsbefolkningen, men även en stor del av arbetarna, som icke bli försörjda av staten, utan måste avlönas med pengar. Ur nödvändigheten av stabilisering av statshushållningen framgår nödvändigheten av skatter, vars avkastning kan brukas till fördel för den nationaliserade industrien. Järnvägarna som avkastade 610 millioner i juni och 4,320 i juli skola i september avkasta 18 milliarder. I samma proportioner kommer också inkomsterna av post och telegraf att höjas”.

Här bebudas således penningssystemets återupprättande, införandet av skatter och de statliga företagens förvandling till vanliga affärsföretag, vilket måste medföra lönesystemets återinförande i sin gamla form, ”statskommunismens” avskrivning som allförsörjare, alltsamman åtgärder i kapitalistisk riktning som i sin ordning kommer att dra nya kapitalistiska reformer efter sig.

”Frihet till varuutbyte” säger Lenin, ”är frihet till handel, och handelsfrihet är att gå tillbaka till kapitalismen... Vi veta alla, även om vi blott någorlunda äro förtrogna med kommunismens abc, att detta varuutbyte och denna frihet till handel oundvikligen leder tillbaka till delning av varuproducenterna i kapitalägare och innehavare av arbetskraft, d.v.s. att den skulle leda tillbaka till återinförande av kapitalistiskt lönslageri, som icke fallit ned från himmelen, men som utvecklat sig i alla länder ...”

Ja, den ryska ”kommunismen” arbetar nu med full kraft på ”kommunismens likvidation”. Från nationalisering eller förstatligandet av alla företag går man nu till denationalisering, till upplösning av statssocialismen, till införandet av kapitalismen. Man inför koncessioner där den nye företagaren ”driver affären kapitalistiskt för profitens skull”, som Lenin själv uttrycker det. På handelsområdet söker man intressera ”kapitalister, som äro villiga att arbeta för kommissionsprocent vid försäljning och köp av småindustriens alster” och man letar med ljus och lykta efter kapitalister, som vilja arrendera statens företag. Isynnerhet betecknas den kapitalistiska småindustriens uppmuntrande

som en nödvändighet och man har nu också upprättat en statsbank för utlåning av förlagskapital åt den nya kapitalistiska industrien. Dessa åtgärder komma att enligt Lenin leda till *statskapitalism*, men denna betecknas som ”ett jättesteg framåt för Ryssland i jämförelse med det som nu finns, emedan den är ojämförligt mycket högre än det nuvarande ryska ekonomiska tillståndet”.

Lenin säger själv, att om man förbjöd allt icke statligt varuutbyte, skulle detta ”föra till krasch för det parti som förde en sådan politik”. Och han säger vidare med avseende på praktiserandet av den nya ekonomiska politiken: ”Vi måste härvid anpassa våra statsekonomiska planer efter böndernas ekonomiska liv, som vi ej förmått omändra på tre år”. Klarare kan man svårigen tillstå de politiska faktorernas, det politiska maktinnehavets maktlöshet inför det ekonomiska livet det vill med andra ord säga den bolsjevikiska revolutionsdoktrins felaktighet, den politiska maktens oduglighet tillskapandet av socialism.

Och likväl haka bolsjevikerna sig fast vid hoppet om att medelst det politiska maktinnehavet kunna omforma samhället. Vi retirera visserligen på det ekonomiska området, säga de, ”men vi göra absolut inga politiska eftergifter”. Som om icke just dessa ekonomiska eftergifter med oundgänglig nödvändighet kommer att medföra politiska eftergifter!

De politiskt maktägande se faran, men tro sig kunna tygla den, övervinna den så länge de behålla den politiska makten. Men var det icke så, att man just började med den politiska maktens allmakt? Var det icke så att dennas besittande utmålades som nyckeln till det socialistiska skapandet? Och är det icke denna politiska maktbesittning, som visat sig komplett maktlös inför de ekonomiska samhällsproblemen? Är det icke denna politiska makt som retirerat inför livets ekonomiska samfundskrafter? Likväl tror man att den politiska makten skall utföra miraklet och skapa socialism i ekonomiskt avseende!

Bolsjevikerna besitta all politisk makt, som överhuvudtaget står att uppbringa i riket. Mera kunna de icke uppnå. Och när de efter ett komplett sammanstörtande av kapitalismen likväl själva nödgas kasta sig in med all kraft på kapitalismens återupprättande för att rädda den politiska makten åt sig, så är det uppenbart, att efterhand som de kapitalistiska elementena åter växa fram, bli dessa för var dag en allt starkare samhällsmakt som blir allt farligare och farligare. Utvecklingen kommer slutligen att leda dit hän, att bolsjevikerna komma att regera på kapitalismens nåd. Så länge bolsjevismen gör allt för att tillfredsställa de allt starkare kapitalistiska kraven, så länge låter man dem sitta på regeringstaburettarna, men den dag de reser hinder för en utvecklad kapitalism, den dagen är deras saga all.